

Zaginione – Ocalone. Szczecińska kolekcja starożytności pomorskich

W 2012 roku w Muzeum Narodowym w Szczecinie został zrealizowany projekt pt. „Zaginione – Ocalone. Szczecińska kolekcja starożytności pomorskich”, który otrzymał dofinansowanie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Dziedzictwo kulturowe – priorytet 2 – Wspieranie działań muzealnych” oraz ze środków Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Jego celem było upowszechnienie wiedzy o dziejach muzealnych zbiorów archeologicznych gromadzonych w Szczecinie od lat 20. XIX wieku do okresu drugiej wojny światowej, na kanwie ich późniejszych losów zakończonych w 2009 roku polsko-niemiecką wymianą tych spośród pomorskich zabytków archeologicznych, które przetrwały czas okolicznej zawieruchy. Zadanie obejmowało realizację trzech zasadniczych elementów: przygotowanie wystawy czasowej, wydanie drukiem publikacji o charakterze katalogowym oraz organizację konferencji popularno-naukowej.

Projekt wystawy został poprzedzony krótkoterminową ekspozycją zabytków zorganizowaną w Muzeum Narodowym w Szczecinie w 2010 roku, obejmującą część kolekcji, która w efekcie polsko-niemieckiej wymiany trafiła do zbiorów szczecińskich. Na jej podstawie zorganizowano mobilną wystawę poszerzoną o prezentację multimedialną. Bezpośrednio na wystawie pokazano około 30% ocalonych zbiorów, które dobierano pod kątem różnorodności form i kategorii znalezisk pradziejowych i wczesnośredniowiecznych. W części multimedialnej znajdują się fotografie i opisy, obejmujące także okoliczności odkrycia wszystkich zabytków, które można przeglądać w układzie chronologicznym i geograficzno-administracyjnym. Natomiast aranżacja wystawy i układ zabytków – naśladujący ewakuacyjny rozkład zabytków w skrzyniach-witrynach w formie masywnej ściany obustronnie przebitej witrynami – jest metaforą przełamywania zasłogi w dziedzinie dóbr kultury w stosunkach polsko-niemieckich.

Wystawa była prezentowana od 4 września 2012 roku w Gmachu Głównym Muzeum Narodowego w Szczecinie. Kolejny pokaz został zaplanowany w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie. W latach 2013–2015 wystawa odwiedzi jeszcze kilka miast (Kołobrzeg, Gdańsk, Gniezno, Wrocław).

W ramach projektu wydrukowano ponadto dwujęzyczny (polsko-angielski) folder wystawienniczy obejmujący krótką historię szczecińskiej kolekcji starożytności pomorskich i zestawienie eksponowanych zabytków oraz serie widokówek i zakładek do książek.

W grudniu 2012 roku ukazała się publikacja zbiorowa *Zaginione – Ocalone. Szczecińska kolekcja starożytności pomorskich*, która zawiera bogato ilustrowany, podzielony na epoki katalog całej kolekcji. Każdą z części poprzedzają opracowania wprowadzające w problematykę epoki, które zostały przygotowane przez zaproszonych do udziału w projekcie specjalistów z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, Uniwersytetów: Gdańskiego, Jagiellońskiego, Szczecińskiego i Warszawskiego, oraz Muzeum Narodowego w Szczecinie. W książce omówiono również dzieje szczecińskich zbiorów archeologicznych.

Wydaniu publikacji towarzyszyła jednodniowa konferencja popularnonaukowa, podczas której autorzy opracowań wygłosili referaty ilustrujące znaczenie ocalałych zabytków w dotychczasowych badaniach nad pradziejami i wczesnym średniowieczem ziem pomorskich, a także zaprezentowali nowe wyniki analiz prowadzonych na podstawie tych źródeł.

Kompleksowe – w postaci ekspozycji oryginałów, prezentacji multimedialnej, publikacji i konferencji – udostępnienie najcenniejszych zabytków z dawnych zbiorów szczecińskich sprzyja upowszechnieniu wiedzy nie tylko o bogactwie i różnorodności najdawniejszej kultury Pomorza, lecz także o dziejach zainteresowań regionalnymi zabytkami archeologicznymi i opiece nad nimi, która jest spleciona z najnowszą historią tych ziem.

Krzysztof Kowalski

Ryc. 1–2. Otwarcie wystawy *Zaginione – Ocalone*. Szczecińska kolekcja starożytności pomorskich w Muzeum Narodowym w Szczecinie (fot. K. Kowalski)